

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om sättande i kraft av rådets beslut om ändring av akten om allmänna direkta val av ledamöter av Europaparlamentet

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att riksdagen godkänner rådets beslut om ändring av akten om allmänna direkta val av ledamöter av Europaparlamentet. I enlighet med fördraget om Europeiska unionens funktionssätt träder bestämmelserna i kraft efter det att de har godkänts av medlemsstaterna i enlighet med deras respektive konstitutionella bestämmelser. I propositionen ingår ett förslag till lag om ikraftsättande av beslutet. Beslutet kräver inga ändringar i Finlands övriga lagstiftning. De bestämmelser som ingår i beslutet träder enligt beslutet i kraft den första dagen i den månad som följer efter det att beslutet godkänts.

Bestämmelser om ikraftträdandet av den föreslagna lagen utfärdas genom förordning av statsrådet. Avsikten är att de ändrade bestämmelserna tillämpas första gången vid Europaparlamentsvalet 2019.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
INNEHÅLL	2
ALLMÄN MOTIVERING	3
1 NULÄGE	3
2 MÅLSÄTTNING OCH DE VIKTIGASTE FÖRSLAGEN	3
3 PROPOSITIONENS KONSEKVENSER	4
4 BEREDNINGEN AV PROPOSITIONEN	5
DETALJMOTIVERING	6
1 IKRAFTTRÄDANDE	6
2 BEHOVET AV RIKSDAGENS SAMTYCKE SAMT BEHANDLINGSORDNING	6
LAGFÖRSLAG	8
om sättande i kraft av rådets beslut om ändring av akten om allmänna direkta val av ledamöter av Europaparlamentet	8
FÖRDRAGSTEXT	9
av den 13 juli 2018	9
om ändring av akten om allmänna direkta val av ledamöter av Europaparlamentet, som utgör en bilaga till rådets beslut 76/787/EKSG, EEG, Euratom av den 20 september 1976	9

ALLMÄN MOTIVERING

1 Nuläge

Valakten innehåller den rättsliga ramen för förrättandet av Europaparlamentsvalet inom hela Europeiska unionen. Utöver de kriterier som fastställs i valakten och i direktivet om rösträtt (93/109/EG) förrättas Europaparlamentsvalet i varje medlemsstat i överensstämmelse med nationell lagstiftning och valtradition.

Bestämmelser om Europaparlamentsvalet ingår i Finland i vallagen (714/1998). I I avd. i vallagen finns bl.a. bestämmelser om rösträtt vid Europaparlamentsval (2 §), en bestämmelse om att landet vid detta val utgör en valkrets (7 §), särskilda bestämmelser om anteckningar om de röstberättigade som vid detta val förs in i rösträtsregistret (3 kap.), om myndighetsuppgifter vid kandidatuppställning (4 kap.) och om uträkning och fastställande av valresultatet (7 kap.) samt bestämmelser om ändringssökande (8 kap.). Bland de valspecifika bestämmelserna i II avd. i vallagen finns övriga särskilda bestämmelser (12 kap.) som gäller Europaparlamentsvalet.

Valsystemet vid Europaparlamentsvalet bygger på det valsysteem som tillämpats vid allmänna val i Finland under en längre tid och på de centrala principer som tillämpas vid dessa val. Valen är direkta, proportionella och hemliga. Rösträtten är allmän och lika. Det finns ingen särskilt föreskriven spär som en kandidat för ett parti eller från en gemensam lista måste överskrida för att bli vald. Röstningsförfarandet är detsamma som vid andra val, vilket innebär att det utöver röstning på valdagen tillämpas förhandsröstning i Finland och utomlands, hemmaröstning och röstning på anstalter. Från och med 2019 kan röstberättigade som bor eller vistas utomlands dessutom rösta per brev.

Valakten har på grund av sin betydelse jämförts med primärrätten. Valakten jämte ändringar ska godkännas särskilt i medlemsstaterna i enlighet med deras konstitution (den senaste ändringen genomfördes genom lag 867/2003). Den bestämmelse som gäller godkännandeförfarandet ingår för närvarande i artikel 223 i fördraget om Europeiska unionens funktion. Också detta beslut om ändring av valakten måste i Finland godkännas av riksdagen, och de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen ska sättas i kraft genom lag.

2 Målsättning och de viktigaste förslagen

I propositionen föreslås att riksdagen godkänner rådets beslut om ändring av valakten. Syftet med propositionen är att i överensstämmelse med 94 § 1 mom. i grundlagen inhämta riksdagens godkännande för ändringarna i valakten, så att ändringarna kan träda i kraft i tid till Europaparlamentsvalet 2019. De nya bestämmelser som hör till området för lagstiftningen sätts i överensstämmelse med 95 § 1 mom. i grundlagen i kraft genom lag.

I artikel 1 i valakten görs ett tillägg enligt vilket Europaparlamentets ledamöter i fortsättningsen ska väljas som företrädare för unionens medborgare. Tillägget kräver inga ändringar i Finlands lagstiftning.

I artikel 3 i valakten föreskrivs om en obligatorisk lägsta tröskel på 2—5 procent för fördelning av mandaten för valkretsar som omfattar fler än 35 mandat. Eftersom det från Finland 2019 väljs sammanlagt 14 ledamöter till Europaparlamentet, och någon väsentlig ökning i antalet platser för Finland inte är i sikte, gäller ändringen inte Finland.

Till valakten fogas en artikel 3a, där det föreskrivs om tidsfristen för anmälan av kandidater för val till Europaparlamentet, som ska vara minst tre veckor före valdagen. Den tidsfrist på 40 dagar för kandidatuppställning som föreskrivs i 171 § i vallagen överskrider redan i detta nu minimitidsfristen i valakten. Tillägget kräver därmed inga ändringar i Finlands lagstiftning.

Enligt den nya artikel 3b får medlemsstaterna tillåta att man på valsedlarna anger namnet på eller logotypen för det europeiska politiska parti som det nationella politiska partiet eller den enskilda kandidaten har anknytning till. Vallagens 51 §, där det föreskrivs om valsedlar, tillåter inga andra anteckningar, såsom logotyper för partier, på valsedeln. Finland tillåter därmed inte de anteckningar som avses i artikeln.

Enligt den nya artikel 4a får medlemsstaterna erbjuda möjlighet att förtidsrösta, poströsta, rösta elektroniskt samt rösta via internet i val till Europaparlamentet. Om detta erbjuds ska de anta åtgärder som är tillräckliga för att säkerställa i synnerhet att resultatet är tillförlitligt, att röstningen är hemlig och att personuppgifter skyddas i enlighet med tillämplig unionslagstiftning. Bestämmelsen är tillåtande, inte förpliktande, och kräver inga ändringar i Finlands lagstiftning.

Till artikel 9 i valakten fogas ett omnämnande av att medlemsstaterna ska vidta nödvändiga åtgärder för att se till att dubbel röstning i val till Europaparlamentet bemöts med effektiva, proportionella och avskräckande påföljder. I Finland är det enligt 14 kap. 3 § i strafflagen (39/1889) straffbart att rösta mer än en gång.

Till valakten fogas en ny artikel 9a, enligt vilken medlemsstaterna i enlighet med sina nationella valförfaranden ska vidta nödvändiga åtgärder så att de av deras medborgare som är bosatta i ett tredjeland kan rösta i val till Europaparlamentet. Enligt finsk lagstiftning har förhandsröstning utomlands varit möjlig länge, så i detta avseende behövs inga ändringar i lagstiftningen.

I den nya artikel 9b föreskrivs det att varje medlemsstat ska utse en kontaktmyndighet med ansvar för att utbyta uppgifter om väljarna och kandidaterna med sina motsvarigheter i de andra medlemsstaterna. En motsvarande bestämmelse ingår redan nu i direktivet om fastställande av närmare bestämmelser för rösträtt och valbarhet vid val till Europaparlamentet för unionsmedborgare som är bosatta i en medlemsstat där de inte är medborgare (93/109/EG, ändrat genom rådets direktiv 2013/1/EU). I Finland är denna myndighet Befolkningsregistercentralen. Enligt artikel 9b ska myndigheten utan att det påverkar nationella bestämmelser om upptagning av väljare i röstlängden och anmälan av kandidater, i enlighet med tillämplig unionslagstiftning om skyddet av personuppgifter, senast sex veckor före valet, inleda överföringen till de motsvarande myndigheterna av uppgifter om unionsmedborgare som har upptagits i röstlängden eller ställer upp som kandidater i en medlemsstat där de inte är medborgare. Ändringen kräver således inga nya åtgärder och inga ändringar i Finlands lagstiftning.

3 Propositionens konsekvenser

Finlands lagstiftning strider inte mot de ovannämnda tvingande bestämmelserna i beslutet. Därför bedöms ändringen av valakten inte ha några konsekvenser för förrättandet av val eller för myndigheternas verksamhet i Finland. De föreslagna ändringarna innehåller inte heller några nya ekonomiska konsekvenser för statsfinanserna eller andra än ringa konsekvenser.

Det är möjligt att det under kommande år speciellt från Europaparlamentets sida framförs önskemål om att Europaparlamentsvalets europeiska karaktär bör betonas och t.ex. att förfarandet med spetskandidater bör göras officiellt. På basis av förhandlingsprocessen i samband

med denna ändring av valakten verkar det dock inte finnas något brett stöd för detta i medlemsstaterna.

4 Beredningen av propositionen

Europaparlamentets plenum antog den 11 november 2015 resolution (2015/2035(INL)) om reformen av vallagen i Europeiska unionen. Som bilaga till resolutionen finns ett förslag till beslut av rådet om ändring av EU:s valakt. Europaparlamentet sände resolutionen med bilaga till rådet den 1 december 2015. Beredningen av rådets beslut har skett i rådets arbetsgrupp för allmänna frågor 2016—2018. Under behandlingen stod det klart att rådet av principiella eller rättsliga skäl inte kan anta flera av de punkter som föreslås i resolutionen. Till dessa hörde bl.a. förslagen om en gemensam, gränsöverskridande valkrets och uppställning av spetskandidater. Också bl.a. förslaget om säkerställande av jämställdhet mellan kvinnor och män i kandidatförteckningarna och vid förrättandet av val raderades. Förslaget har behandlats i riksdagen genom U-skrivelse U 4/2016 rd och kompletterande U-skrivelse UK 31/2016 rd.

Proposition har beretts som tjänsteuppdrag vid justitieministeriet.

DETALJMOTIVERING

1 Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft vid en tidpunkt som föreskrivs genom förordning av statsrådet. Enligt rådets beslut får ändringarna verkan den första dagen i den månad som följer efter medlemsstaternas antagande av bestämmelserna i detta beslut i enlighet med deras respektive konstitutionella bestämmelser. Beslutet innehåller inga bestämmelser som hör till Ålands behörighet.

2 Behovet av riksdagens samtycke samt behandlingsordning

Enligt artikel 223.1 andra stycket i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt träder de av rådet fastställda bestämmelserna i kraft efter det att de har godkänts av medlemsstaterna i enlighet med deras respektive konstitutionella bestämmelser. Enligt 94 § 1 mom. i grundlagen krävs riksdagens godkännande för bl.a. fördrag och andra internationella förpliktelser som innehåller sådana bestämmelser som hör till området för lagstiftningen. Enligt grundlagsutskottets tolkningspraxis avser riksdagens grundlagsfästa befogenhet alla de bestämmelser i internationella förpliktelser som i materiellt hänseende hör till området för lagstiftningen. En avtalsbestämmelse ska hänföras till området för lagstiftningen, 1) om bestämmelsen gäller utövande eller inskränkning av en grundläggande rättighet som är tryggad i grundlagen, 2) om bestämmelsen i övrigt gäller grunderna för individens rättigheter eller skyldigheter, 3) om det enligt grundlagen ska föreskrivas i lag om den sak som bestämmelsen avser eller 4) om det finns gällande bestämmelser i lag om den sak som bestämmelsen avser eller 5) om det enligt rådande uppfattning i Finland ska föreskrivas om den i lag. På dessa grunder hör en bestämmelse i en internationell förpliktelse till området för lagstiftningen oberoende av om den står i strid med eller harmonierar med en bestämmelse som utfärdats genom lag i Finland (GrUU 11, 12 och 45/2000 rd).

Ändringarna i enlighet med rådets beslut gäller den i 14 § 2 mom. i Finlands grundlag tryggnade rättigheten att rösta vid val till Europaparlamentet. Närmare bestämmelser om val utfärdas i Finland på lagnivå. Rådets beslut innehåller bestämmelser om Europaparlamentsvalet som hör till området för lagstiftningen. Genom rådets beslut ändras artiklarna 1, 3 och 9 i valakten och fogas till valakten nya artiklar 3a, 3b, 4a, 9a och 9b. Dessa artiklar innehåller bestämmelser om Europaparlamentsvalet som hör till området för lagstiftningen, men som inte kräver ändringar i Finlands lagstiftning. Med stöd av vad som anförts ovan föreslås det att riksdagen i överensstämmelse med 94 § 1 mom. i grundlagen godkänner beslutet i sin helhet.

Beslutet innehåller inga bestämmelser som gäller grundlagen på det sätt som avses i 94 § 2 mom. eller i 95 § 2 mom. i grundlagen.

Enligt statsrådets bedömning kan beslut om godkännande av rådets beslut om ändring av valakten med stöd av vad som anförts ovan fattas med enkel majoritet och förslaget till lag om sättande i kraft av beslutet behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Med stöd av vad som anförts ovan och i enlighet med 94 § i grundlagen föreslås det

att riksdagen godkänner rådets beslut (EU, Euratom) 2018/994, fattat i Bryssel den 13 juli 2018, om ändring av akten om allmänna direkta val av ledamöter av Europaparlamentet.

RP 163/2018 rd

Eftersom beslutet innehåller bestämmelser som hör till området för lagstiftningen, föreläggs riksdagen samtidigt följande lagförslag:

Lagförslag

Lag

om sättande i kraft av rådets beslut om ändring av akten om allmänna direkta val av ledamöter av Europaparlamentet

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

De bestämmelser som ingår i rådets beslut (EU, Euratom) 2018/994, fattat i Bryssel den 13 juli 2018, om ändring av akten om allmänna direkta val av ledamöter av Europaparlamentet, som utgör en bilaga till rådets beslut 76/787/EKSG, EEG, Euratom, ska gälla som lag, sådana som Finland har förbundit sig till dem.

2 §

Bestämmelser om ikraftträdandet av denna lag utfärdas genom förordning av statsrådet.

Helsingfors den 4 oktober 2018

Statsminister

Juha Sipilä

Justitieminister Antti Häkkänen

Fördragstext

RÅDETS BESLUT (EU, EURATOM) 2018/994

av den 13 juli 2018

om ändring av akten om allmänna direkta val av ledamöter av Europaparlamentet, som utgör en bilaga till rådets beslut 76/787/EKSG, EEG, Euratom av den 20 september 1976

EUROPEISKA UNIONENS RÅD HAR ANTAGIT DETTA BESLUT

med beaktande av fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, särskilt artikel 223.1,

med beaktande av fördraget om upprättandet av Europeiska atomenergigemenskapen, särskilt artikel 106a.1,

med beaktande av Europaparlamentets förslag,

efter översändande av utkastet till lagstiftningsakt till de nationella parlamenten,

med beaktande av Europaparlamentets godkännande ⁽¹⁾,

i enlighet med det särskilda lagstiftningsförfarandet, och

av följande skäl:

(1) Akten om allmänna direkta val av ledamöter av Europaparlamentet ⁽²⁾ (nedan kallad *valrättsakten*), som utgör en bilaga till rådets beslut 76/787/EKSG, EEG, Euratom ⁽³⁾, trädde i kraft den 1 juli 1978 och har därefter ändrats genom beslut 2002/772/EG, Euratom (□).

(2) Flera ändringar behöver göras av valrättsakten.

(3) Till följd av Lissabonfördragets ikraftträdande den 1 december 2009 måste rådet fastställa nödvändiga bestämmelser för allmänna direkta val av Europaparlamentets ledamöter i enlighet med ett särskilda lagstiftningsförfarande.

(4) Valprocessens öppenhet och tillgången till tillförlitlig information är viktiga för att skapa ett europeiskt politiskt medvetande och för att garantera ett stabilt valdeltagande, och det är önskvärt att unionens medborgare i god tid får information om val till Europaparlamentet och om de kandidater som ställer upp i dessa val samt om nationella politiska partiers anknytning till ett europeiskt politiskt parti.

(5) I syfte att främja valdeltagandet i val till Europaparlamentet och fullt ut utnyttja de möjligheter som den tekniska utvecklingen för med sig skulle medlemsstaterna kunna erbjuda möjlighet att exempelvis förtidsrösta, poströsta, rösta elektroniskt och rösta via internet samtidigt som man säkerställer att resultatet är tillförlitligt, att röstningen är hemlig och att personuppgifter skyddas i enlighet med tillämplig unionslagstiftning.

(6) Unionsmedborgarna har rätt att delta i unionens demokratiska liv, särskilt genom att rösta eller ställa upp som kandidater i valen till Europaparlamentet.

(7) Medlemsstaterna uppmuntras att vidta nödvändiga åtgärder så att de av deras medborgare som är bosatta i ett tredjeland kan rösta i val till Europaparlamentet.

(8) Valrättsakten bör därför ändras i enlighet med detta.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE.

Artikel 1

Valrättsakten ska ändras enligt följande:

1. Artikel 1 ska ersättas med följande:

”Artikel 1

1. I varje medlemsstat ska Europaparlamentets ledamöter väljas som företrädare för unionens medborgare genom proportionella val, och valsättet kan vara listval eller val med enkel överförbar röst.

2. Medlemsstaterna får tillåta röstning som grundar sig på listval med preferenslistor i enlighet med förfaranden som fastställs av respektive medlemsstat.

3. Valen ska vara allmänna, direkta, fria och hemliga.”

2. Artikel 3 ska ersättas med följande:

”Artikel 3

1. Medlemsstaterna får fastställa en lägsta tröskel för fördelning av mandaten. Denna tröskel får inte vara högre än 5 procent av de giltiga avgivna rösterna på nationell nivå.

2. Medlemsstater som tillämpar listval ska fastställa en lägsta tröskel för fördelning av mandaten för valkretsar som omfattar fler än 35 mandat. Tröskeln får inte vara lägre än 2 procent och inte högre än 5 procent av de giltiga avgivna rösterna i den berörda valkretsen, inbegripet i medlemsstater med en enda valkrets.

3. Medlemsstaterna ska vidta nödvändiga åtgärder för att uppfylla den skyldighet som fastställs i andra stycket senast vid tidpunkten för det val till Europaparlamentet som följer på det första val som äger rum efter ikraftträdandet av rådets beslut (EU, Euratom) 2018/994 (*¹).

(*¹) Rådets beslut (EU, Euratom) 2018/994 av den 13 juli 2018 om ändring av akten om allmänna direkta val av ledamöter av Europaparlamentet, som utgör en bilaga till beslut 76/787/EKSG, EEG, Euratom av den 20 september 1976 (EUT L 178, 16.7.2018, s. 1).”

3. Följande artiklar ska införas:

”Artikel 3a

Om de nationella bestämmelserna föreskriver en tidsfrist för anmälan av kandidater för val till Europaparlamentet ska den tidsfristen vara minst tre veckor före det datum som, i enlighet med artikel 10.1, fastställs av relevant medlemsstat för val till Europaparlamentet.

Artikel 3b

Medlemsstaterna får tillåta att man på valsedlarna anger namnet på eller logotypen för det europeiska politiska parti som det nationella politiska partiet eller den enskilda kandidaten har anknytning till.”

4. Följande artikel ska införas:

”Artikel 4a

Medlemsstaterna får erbjuda möjlighet att förtidsrösta, poströsta, rösta elektroniskt samt rösta via internet i val till Europaparlamentet. Om detta erbjuds ska de anta åtgärder som är tillräckliga för att säkerställa i synnerhet att resultatet är tillförlitligt, att röstningen är hemlig och att personuppgifter skyddas i enlighet med tillämplig unionslagstiftning.”

5. Artikel 9 ska ersättas med följande:

”Artikel 9

1. Vid val av ledamöter av Europaparlamentet får ingen rösta mer än en gång.
2. Medlemsstaterna ska vidta nödvändiga åtgärder för att se till att dubbel röstning i val till Europaparlamentet bemöts med effektiva, proportionella och avskräckande påföljder.”

6. Följande artiklar ska införas:

”Artikel 9a

I enlighet med sina nationella valförfaranden ska medlemsstaterna vidta nödvändiga åtgärder så att de av deras medborgare som är bosatta i ett tredjeland kan rösta i val till Europaparlamentet.

Artikel 9b

1. Varje medlemsstat ska utse en kontaktmyndighet med ansvar för att utbyta uppgifter om väljarna och kandidaterna med sina motsvarigheter i de andra medlemsstaterna.

2. Utan att det påverkar nationella bestämmelser om upptagning av väljare i röstlängden och anmälan av kandidater ska den myndighet som avses i punkt 1, i enlighet med tillämplig unionslagstiftning om skyddet av personuppgifter, senast sex veckor före den första dagen i den valperiod som avses i artikel 10.1, inleda överföringen till dessa motsvarigheter av de uppgifter som anges i rådets direktiv 93/109/EG (*²) om unionsmedborgare som har upptagits i röstlängden eller ställer upp som kandidater i en medlemsstat där de inte är medborgare.

(*²) Rådets direktiv 93/109/EG av den 6 december 1993 om fastställande av närmare bestämmelser för rösträtt och valbarhet vid val till Europaparlamentet för unionsmedborgare som är bosatta i en medlemsstat där de inte är medborgare (EGT L 329, 30.12.1993, s. 34).”

Artikel 2

1. Detta beslut ska godkännas av medlemsstaterna i enlighet med deras respektive konstitutionella krav. Medlemsstaterna ska till rådets generalsekretariat anmäla när de förfaranden som är nödvändiga för detta har slutförts.

2. Detta beslut träder i kraft dagen efter det att den sista anmälan enligt punkt 1 har mottagits (□).

Utfärdad i Bryssel den 13 juli 2018.

På rådets vägnar

H. LÖGER

Ordförande

(¹) Godkännande av den 4 juli 2018 (ännu ej offentliggjort i EUT).

(²) EGT L 278, 8.10.1976, s. 5.

(³) Rådets beslut 76/787/EKSG, EEG, Euratom av den 20 september 1976 (EGT L 278, 8.10.1976, s. 1).

(□) Rådets beslut 2002/772/EG, Euratom av den 25 juni 2002 och av den 23 september 2002 om ändring av akten om allmänna direkta val av företrädare i Europaparlamentet, som utgör en bilaga till beslut 76/787/EKSG, EEG, Euratom (EGT L 283, 21.10.2002, s. 1).

(□) Dagen för detta besluts ikraftträdande kommer att offentliggöras av rådets generalsekretariat i *Europeiska unionens officiella tidning*.